

ULUSLARARASI SEMPOZYUM

INTERNATIONAL SYMPOSIUM

KASIM-NOVEMBER

16-18

İSTANBUL 2007

TÜRKİYE / TURKEY

MÜSLÜMAN
ÜLKELERDE
DİN EĞİTİMİ
VE AVRUPA'DA
OKULLARDA
İSLAM ÖĞRETİMİ

RELIGIOUS EDUCATION IN MUSLIM WORLD AND
TEACHING ISLAM IN SCHOOLS IN EUROPE

Değerler Eğitimi Merkezi
Center for Values Education

Süleymaniye Cd. No:11 Süleymaniye-İSTANBUL Tel : 0 212 513 03 09 -
513 09 90 Faks : 0 212 522 46 02 www.dem.org.tr | info@dem.org.tr

Sempozyum Düzenleme Kurulu / **Organizing Committee**

Başkan/**President**

Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN

Kurul Üyeleri/**Members**

Dr. Şeyma ARSLAN (Sekreter/**Secreteria**)
Mahmut ZENGİN
Mustafa YILMAZ
Hüseyin KADER
Hulusi YİĞİT

Bilim Kurulu / **Scientific Board**

Prof. Dr. Recep Kaymakcan (Türkiye/**Turkey**)
Prof. Dr. Beyza Bilgin (Türkiye/**Turkey**)
Prof. Dr. Kemalettin Özdemir (Türkiye/**Turkey**)
Prof. Dr. Oddbjørn Leirvik (Norveç/**Norway**)
Prof. Dr. Robert Jackson (İngiltere/**England**)
Prof. Dr. Ednan Aslan (Avusturya/**Austria**)
Prof. Dr. Naseer Ahmad AlKhalwaleh (Ürdün/**Jordan**)
Prof. Dr. RaiHani (Endonezya/**Indonesia**)

İletişim/**Contact**

Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi / **Ensar Foundation Center for Values Education**
Süleymaniye Cd. No:11 Süleymaniye, Eminönü – İstanbul / **TÜRKİYE**
Tel: (+90 212) 5130309 Fax: (+90 212) 5224602
info@dem.org.tr / www.dem.org.tr

Sempozyum dili/**Language of the symposium**

Türkçe & İngilizce / **Turkish & English**
Anında çeviri yapılacaktır.
Simultaneous translation will be made.

Açılış/**Opening**: 13.30 – 16.50

16 Kasım/**November** 2007 Cuma/**Friday**
Yer/**Venue**: Cemal Reşit Rey Kongre ve Sergi Sarayı-**Cemal Reşit Rey Concert Hall**, Harbiye-İstanbul

Oturumlar/**Sessions**:

17 Kasım/**November**, Cumartesi/**Saturday** (09.00-18.00)
18 Kasım/**November**, Pazar/**Sunday** (09.30-13.30)
Yer/**Venue**: Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi / **Ensar Foundation Center for Values Education** (Konferans salonu/**Conference hall**)
Süleymaniye Cd. No: 11, Eminönü - İstanbul

16 KASIM 2007 / Cuma

Yer: Cemal Reşit Rey Konser Salonu, Harbiye

AÇILIŞ KONUŞMALARI

13.30-14.00 Prof. Dr. Recep Kaymakcan
Sakarya Üniversitesi – Sempozyum Koordinatörü
Ahmet Şişman | *Ensar Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı*

PROTOKOL KONUŞMALARI

14.00-14.40 Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu | *Devlet Bakanı*
Prof. Dr. Ali Bardakoğlu | *Diyanet İşleri Başkanı*
Prof. Dr. İrfan Aycan | *M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürü*
Dr. Kadir Topbaş | *İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı*

BAŞLANGIÇ TEBLİĞİ

14.40-15.00 Doç. Dr. Hüseyin Çelik | *Milli Eğitim Bakanı*

KAHVE ARASI: 15.00-15.15

AÇILIŞ OTURUMU

Başkan: Prof. Dr. Fahri Kayadibi, *İstanbul Üniversitesi – Türkiye*

15.15-16.50 **Müslüman Dünyada Din Eğitimi Modelleri: Okullarda Din ve Ahlâk Öğretimindeki Son Gelişmeler ve Tartışma Alanları**

Prof. Dr. Oddbjørn Leirvik | *Oslo Üniversitesi – Norveç*

Eğitsel Açıdan Dinin Öğretimine Bakış

Prof. Dr. Hans-Georg Ziebertz | *Wuerzburg Üniversitesi – Almanya*

Türkiye Mecburi Din Öğretimine Nasıl Geldi?

Prof. Dr. Beyza Bilgin
| *Ankara Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi – Türkiye*

Türkiye’de Din Öğretiminde Değişim: Gelenekselden Çoğulculuğa

Prof. Dr. Recep Kaymakcan | *Sakarya Üniversitesi – Türkiye*

MÜSLÜMAN ÜLKELERDE DİN EĞİTİMİ VE
AVRUPADA OKULLARDA İSLÂM ÖĞRETİMİ

17 KASIM 2007 / Cumartesi

Yer: Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi (Konferans salonu)
Süleymaniye Cd. No: 11 Eminönü - İstanbul

I. OTURUM: 09.00-10.40 Orta Doğu'da Din Eğitimi

Başkan: Prof. Dr. Beyza Bilgin, Ankara Üniversitesi
Emekli Öğretim Üyesi - Türkiye

Ürdün	Ürdün'de Din Eğitimi: Müfredat, Ders Kitapları ve Öğretim Metotları Prof. Dr. Naseer Ahmad AlKhalwaleh Ürdün Üniversitesi - Ürdün
Suudi Arabistan	Suudi Arabistan Krallığı'nda Din Eğitimi: Ülkenin Eğitim Politikasına Analitik Bir Yaklaşım Prof. Dr. Abdulrazag Zafar Uluslararası İslâm Eğitim Vakfı - Suudi Arabistan
Katar	Katar'da Din Eğitimi Dr. Ghaith Kuwari Din İşleri Bakanlığı İrşad Dairesi Başkanı - Katar
İran	Politize Şiiliğin İhdası: İran İslâm Cumhuriyeti'nde Din Eğitimi Doç. Dr. Golnar Mehran Al-Zahra Üniversitesi - İran

KAHVE ARASI: 10.40-11.00

II. OTURUM: 11.00 - 12.40 Doğu Asya'da Din Eğitimi

Başkan: Prof. Dr. M. Şevki Aydın, Diyanet İşleri Başkanlığı - Türkiye

Endonezya	Endonezya'da Okullarda Din Eğitimi Prof. Dr. Raihani UIN, Universitas Islam Negeri - Endonezya
Malezya	Malezya Eğitimindeki Bütünsel Yaklaşım: Bir Model Olarak Uluslararası Malezya İslâm Üniversitesi Prof. Dr. Sidek Baba Uluslararası Malezya İslâm Üniversitesi - Malezya
Pakistan	Eğitim İçinde Din ve Din İçinde Eğitim: Pakistan Tecrübesi Prof. Dr. Abdul H. Nayyar DIL- Developments in Literacy - Pakistan
Afganistan	Afganistan'da İslâm Eğitimi-Kızlar İçin de mi? Dr. Amir Mohammad Mansory Stockholm Üniversitesi - İsveç

ÖĞLE ARASI: 12.40-14.00

III. OTURUM: 14.00-15.40

Afrika'da Din Eğitimi

Başkan: Prof. Dr. H. Mahmut Çamdibi, *Marmara Üniversitesi – Türkiye*

Fas	Fas'ta Din Eğitimi: <i>Emir el Mouminin</i>'de İslâm Dini Öğretimi Prof. Dr. Chahbar Abdelaziz <i>Abdelmalek Essaadi Üniversitesi - Fas</i>
Cezayir	Cezayir'de Din Dersi Kitapları: Temel Mesaj, Politika ve Kurumsal Yapı Açısından Bir İnceleme Prof. Dr. Khairallah Assar <i>Annaba Üniversitesi - Cezayir</i>
Moritanya	Moritanya'da Din Eğitimi Dr. Mohamed Sidiya Ould Khabaz <i>Nouakchott Üniversitesi - Moritanya</i>
Senegal	Senegal'de İslâm Eğitimi Dr. M. BA Mor <i>Geneva Üniversitesi - İsviçre</i>

KAHVE ARASI: 15.40-16.00

IV. OTURUM: 16.00-17.20

Türk Cumhuriyetlerinde Din Eğitimi

Başkan: Prof. Dr. Hayati Hökelekli, *Uludağ Üniversitesi - Türkiye*

Azerbaycan	Azerbaycan'da Din Eğitiminin Bugünü Dr. Elsavar Samadov <i>Milli Bilimler Akademisi - Azerbaycan</i>
Kırgızistan	Kırgızistan'da Din Eğitimi ve Problemleri Dr. Bakıt Murzaraimov <i>Oş Devlet Üniversitesi - Kırgızistan</i>
Kazakistan	Kazakistan'da Din Eğitiminin Bugünü Dr. Nurlan Mansurov <i>Oturar Üniversitesi - Kazakistan</i>

MÜSLÜMAN ÜLKELERDE DİN EĞİTİMİ VE
AVRUPA'DA OKULLARDA İSLÂM ÖĞRETİMİ

18 KASIM 2007 / Pazar

Yer: Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi (Konferans salonu)
Süleymaniye Cd. No: 11 Eminönü - İstanbul

V. OTURUM: 09.30-11.30 Batı Avrupa'da okullarda islâm öğretimi

Başkan: Prof. Dr. Cemal Tosun, Ankara Üniversitesi - Türkiye

Almanya	İslâm Öğretimi yada İslâm Hakkında Öğretim: Uzlaşma ile Tenkit Arasında Din Eğitimi Prof. Dr. Harry Harun Behr <i>Erlangen Üniversitesi - Almanya</i>
Avusturya	Gelenek ve Gelecek arasında: Avusturya'da Din Dersleri ve İslâm Prof. Dr. Ednan Aslan <i>Wien Üniversitesi - Avusturya</i>
İngiltere	İngiltere'de Okullarda İslâm Hakkında Öğretim Prof. Dr. J. Mark Halstead <i>Huddersfield Üniversitesi - İngiltere</i>
İsveç	Din Eğitimi, Ahlâk ve Değerler Eğitimi Üzerine Süregiden Tartışmalar Doç. Dr. Kerstiu von Brämssen <i>Göteborg Üniversitesi - İsveç</i>
Hollanda	Hollanda'da Din Eğitimi ve İslâm Dini Öğretimi Y. Doç. Dr. Özcan Hıdır <i>Rotterdam İslâm Üniversitesi - Hollanda</i>

KAHVE ARASI: 11.30-11.50

VI. OTURUM: 11.50-13.30 Balkanlarda islâm öğretimi

Başkan: Prof. Dr. Suat Cebeci, Sakarya Üniversitesi - Türkiye

Bulgaristan	Bulgaristan'da Din Eğitimi Sistemi Doç. Dr. İbrahim Yalımov <i>Yüksek İslâm Enstitüsü - Bulgaristan</i>
Yunanistan	Yunanistan'da İslâm Dini Öğretimi Prof. Dr. Georgios Tsiakalos <i>Selanik Aristotle Üniversitesi - Yunanistan</i>
Makedonya	Makedonya Eğitim Sistemi ve Din Eğitimi Doç. Dr. Numan Y. Aruç <i>MANU, Bilimler ve Sanatlar Akademisi - Makedonya</i>
Arnavutluk	Arnavutluk'ta İslâm Dini Öğretimi Betim Truçi <i>Diyanet İşleri Başkanlığı Genel Sekreteri - Arnavutluk</i>

KAPANIŞ VE DEĞERLENDİRME

16 NOVEMBER 2007 / Friday

Venue: Cemal Reşit Rey Concert Hall, Harbiye

OPENING SPEECHES

13.30-14.00 Prof. Dr. Recep Kaymakcan
Sakarya University – Turkey / Conference Convener
Mr. Ahmet Şişman | *President of Ensar Foundation - Turkey*

PROTOCOL SPEECHES

14.00-14.40 Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu | *Minister of State - Turkey*
Prof. Dr. Ali Bardakoğlu
Head of The Presidency of Religious Affairs - Turkey
Prof. Dr. İrfan Aycan
Director General of Religious Education, Ministry of National Education - Turkey
Dr. Kadir Topbaş
Mayor of Istanbul Metropolitan Municipality - Turkey

KEYNOTE SPEECH

14.40-15.00 Assoc. Prof. Dr. Hüseyin Çelik
Minister of National Education - Turkey

COFFEE BRAKE: 15.00-15.15

OPENING SESSION

Chairman: Prof. Dr. Fahri Kayadibi, *Istanbul University - Turkey*

15.15-16.50 **Models of Religious Education in the Muslim World: Current Developments And Debates On How To Teach Religion and Ethics School**
Prof. Dr. Oddbjørn Leirvik | University of Oslo – Norway

Teaching Religion in a Didactical Perspective
Prof. Dr. Hans-Georg Ziebertz | University of Wuerzburg - Germany

How Did Turkey Come to the Solution of Compulsory Religious Instruction?
Prof. Dr. Beyza Bilgin | Ankara University (Retired Professor) – Turkey

A Shift From Confessional To Pluralistic Religious Education in Turkey
Prof. Dr. Recep Kaymakcan | Sakarya University - Turkey

RELIGIOUS EDUCATION IN MUSLIM WORLD
AND TEACHING ISLAM IN SCHOOLS IN EUROPE

16-18 KASIM November ISTANBUL 2007

17 NOVEMBER 2007 / Saturday

Venue: Ensar Foundation Center for Values Education (Conference hall)
Süleymaniye Cd. No: 11 Eminönü - Istanbul

SESSION I: 09.00-10.40 religious education in the middle east

Chairman: Prof. Dr. Beyza Bilgin, *Ankara University (Retired Professor) –Turkey*

Jordan	Islamic Education in Jordan: Its Curriculum, Textbooks and Methods of Teaching Prof. Dr. Naseer Ahmad AlKhalwaleh <i>University of Jordan - Jordan</i>
Kingdom of Saudi Arabia	Religious Education in the Kingdom of Saudi Arabia Through an Analytical Study of the Kingdom's Education Policy Prof. Dr. Abdulrazag Zafar <i>International Islamic Foundation for Education– Saudi Arabia</i>
Qatar	Religious Education in Qatar Dr. Ghaith Kuwari <i>Director Of Daawah Direction, Ministry of Islamic Affairs - Qatar</i>
Iran	The Creation of a Politicized Shi'i: Religious Education in the Islamic Republic of Iran Assoc. Prof. Dr. Golnar Mehran <i>Al-Zahra University - Iran</i>

 COFFEA BREAK: 10.40-11.00

SESSION II: 11.00-12.40 religious education in the east asia

Chairman: Prof. Dr. M. Şevki Aydın, *Presidency of Religious Affairs – Turkey*

Indonesia	Religious Education in Indonesian Schools Prof. Dr. Raihani <i>UIN, Universitas Islam Negeri - Indonesia</i>
Malaysia	Integrated Approach in the Malaysian Education: International Islamic University Malaysia as a Model Prof. Dr. Sidek Baba <i>International Islamic University - Malaysia</i>
Pakistan	Education in Religion and Religion in Education: the Pakistani Experience Prof. Dr. Abdul H. Nayyar <i>DIL, Developments in Literacy - Pakistan</i>
Afghanistan	Islamic Education in Afghanistan- Also for Girls? Dr. Amir Mohammad Mansory <i>Stockholm University - Sweden</i>

LUNCH BREAK: 12.40-14.00

SESSION III: 14.00-15.40

Religious Education in Africa

Chairman: Prof. Dr. Mahmut Çamdibi, *Marmara University - Turkey*

Morocco	Religious Education in Morocco: The Teaching of Islam in the State of Emir el Mouminin Prof. Dr. Chahbar Abdelaziz <i>Abdelmalek Essaadi University - Morocco</i>
Algeria	School Textbooks of Islamic Education in Algeria: A Study of the Message, Policy and Institution Prof. Dr. Khairallah Assar <i>University of Annaba - Algeria</i>
Mauritanie	Religious Education in Mauritanie Dr. Mohamed Sidiya Ould Khabaz <i>Universite de Nouakchott - Mauritanie</i>
Senegal	Islamic Education in Senegal Dr. M. BA Mor <i>Geneva University - Switzerland</i>

COFFEE BREAK: 15.40-16.00

SESSION IV: 16.00-17.20

Religious Education in central Asian Turkish states

Chairman: Prof. Dr. Hayati Hökelekli, *Uludağ University - Turkey*

Azerbaijan	Religious Education Today in Azerbaijan Dr. Elsavar Samadov <i>National Academy of Sciences - Azerbaijan</i>
Kyrgyzstan	Religious Education in Kyrgyzstan and It's Problems Dr. Bakit Murzaraimov <i>State University of Oş - Kyrgyzstan</i>
Kazakistan	Religious Education Today in Kazakhstan Dr. Nurlan Mansurov <i>Oturar University - Kazakhstan</i>

RELIGIOUS EDUCATION IN MUSLIM WORLD
AND TEACHING ISLAM IN SCHOOLS IN EUROPE

16-18 KASIM November ISTANBUL 2007

18 NOVEMBER 2007 / Sunday

Venue: Ensar Foundation Center for Values Education (Conference hall)
Süleymaniye Cd. No: 11 Eminönü - Istanbul

SESSION V: 09.30-11.30
**teaching islam in schools in
western europe**

Chairman: Prof. Dr. Cemal Tosun, *Ankara University - Turkey*

Germany	Teaching (About) Islam? Religious Education Between Consensus and Criticism Prof. Dr. Harry Harun Behr <i>University Erlangen - Germany</i>
Austria	Between Tradition and Future: Religious education in Austria and Islam Prof. Dr. Ednan Aslan <i>Wien University - Austria</i>
UK	Teaching About Islam in British Schools Prof. Dr. J. Mark Halstead <i>University of Huddersfield - UK</i>
Sweden	Battling over Religious Education, Ethics and Values in Education Assoc. Prof. Dr. Kerstiu von Brämssen <i>Göteborg University - Sweden</i>
Netherlands	Religious Education in the Netherlands -With Special References to Islamic Education- Assist. Prof. Dr. Özcan Hıdır <i>Islamic University of Rotterdam - Netherlands</i>

COFFEE BREAK: 11.30-11.50

SESSION VI: 11.50-13.30

Teaching Islam in the Balkans

Chairman: Prof. Dr. Suat Cebeci, *Sakarya University - Turkey*

Bulgaria	Religious Education System in Bulgaria Assoc. Prof. Dr. Ibrahim Yalimov <i>Institute of Islam – Bulgaria</i>
Greece	Teaching Islam in Greece Prof. Dr. Georgios Tsiakalos <i>Aristotle University of Thessaloniki - Greece</i>
Macedonia	Educational System and Religious Education in Macedonia Assoc. Prof. Dr. Numan Y. Aruç <i>MANU, Academy of Sciences and Arts - Macedonia</i>
Albania	Teaching Islam in Albania Betim Truçi <i>General Secretary of Presidency of Religious Affairs - Albania</i>

 THE CLOSURE AND FINAL REMARKS

RELIGIOUS EDUCATION IN MUSLIM WORLD
AND TEACHING ISLAM IN SCHOOLS IN EUROPE

16-18 KASIM November ISTANBUL 2007

 KATILIMCILAR / PARTICIPANTS

- ABDELAZIZ, Chahbar**, Prof. Dr., Abdelmalek Essaadi University - Morocco
ALKHAWALDEH, Naseer Ahmad, Prof. Dr., University of Jordan - Jordan
ARUÇ, Numan Y., Assoc. Prof. Dr., Academy of Sciences and Arts - Macedonia
ASLAN, Ednan, Prof. Dr., Universität Wien - Austria
ASSAR, Khairallah, Prof. Dr., University of Annaba - Algeria
AYDIN, M. Şevki, Prof. Dr., Presidency of Religious Affairs - Turkey
BABA, Sidek, Prof. Dr., International Islamic University - Malaysia
BEHR, Harry Harun, Prof. Dr., University Erlangen - Germany
BİLGİN, Beyza, Prof. Dr., Ankara University (retired professor) – Turkey
BRÄMSEN, Kerstiu von, Assoc. Prof. Dr., Göteborg University - Sweden
CEBECİ, Suat, Prof. Dr., Sakarya University - Turkey
ÇAMDİBİ, Mahmut, Prof. Dr., Marmara University - Turkey
ÇELİK, Hüseyin, Assoc. Prof. Dr., Minister of National Education - Turkey
HALSTEAD, J. Mark, Prof. Dr., University of Huddersfield - UK
HIDIR, Özcan, Assist. Prof. Dr., Islamic University of Rotterdam - Netherlands
HÖKELEKLİ, Hayati, Prof. Dr., Uludağ University - Turkey
KAYADİBİ, Fahri, Prof. Dr., İstanbul University - Turkey
KAYMAKCAN, Recep, Prof. Dr., Sakarya University - Turkey
KHABAZ, Mohamed Sidiya Ould, Dr., Universite de Nouakchott – Mauritanie
KUWARI, Ghaith, Dr., Director of Daowah Direction Ministry of Islamic Affairs - Qatar
LEIRVIK, Oddbjørn, Prof. Dr., University of Oslo – Norway
MANSORY, Amir Mohammad, Dr., Stockholm University - Sweden
MANSUROV, Nurlan, Dr., Oturar University – Kazakhstan
MEHRAN, Golnar, Assoc. Prof. Dr., Al-Zahra University - Iran
MOR, M. BA, Dr., Geneva University - Switzerland
MURZARAIMOV, Bakıt, Dr., State University of Oş - Kyrgyzstan
NAYYAR, Abdul H., Prof. Dr., Developments in Literacy – Pakistan
RAIHANI, Prof. Dr., Universitas Islam Negeri - Indonesia
SAMADOV, Elsavar, Dr., National Academy of Sciences – Azerbaijan
TOSUN, Cemal, Prof. Dr., Ankara University – Turkey
TRUÇI, Betim, General Secretary of Presidency of Religious Affairs - Albania
TSIAKALOS, Georgios, Prof. Dr., Aristotle University of Thessaloniki - Greece
YALIMOV, İbrahim, Assoc. Prof. Dr., Institute of Islam – Bulgaria
ZAFAR, Abdulrazag, Prof. Dr., International Islamic Foundation for Education
– Saudi Arabia
ZIEBERTZ, Hans-Georg, Prof. Dr., University of Wuerzburg - Germany

K A T K I L A R I Y L A

